

Maróthi és a kronológia...

Az itt következő téves adatok forrása: *Magyarország történeti kronológiája*. Főszerkesztő Benda Kálmán. II. kötet. 1526–1848. Budapest 1982. Akadémiai Kiadó. A megjelölt évszámoknál ezt olvassuk:

1743. július 7.

„A debreceni református egyházi főhatóság megtiltja Maróthi György tanárnak, hogy a diákok az istentiszteleten több szólamban, francia metrum szerint énekeljenek.”

1745, az év folyamán

„Megjelenik Debrecenben Maróthi György *A soltároknak négyes nótáik* című énekeskönyve.” Foglalkozunk előbb ezzel az évszámmal!

Maróthi énekeskönyve megjelent az 1740., 1743., 1756., 1764., 1774. évben, de nem jelent meg 1745-ben. A kronológia összeállításakor rendelkezésre állott bibliográfiai forrásként Petrik Géza könyvészete, Benda Kálmán – Irinyi Károly: *A négyszáz éves debreceni nyomda*. Budapest 1961., Csomasz Tóth Kálmán monográfiája, *Maróthi György és a kollégiumi zene*. Budapest 1978. Szintén az ő munkája: *A magyar református gyülekezeti éneklés*. Budapest 1950. Nem említve a korábbi irodalmat, sokféle mód kínálkozott arra, hogy ha egyetlen kiadása szerepel Maróthi énekeskönyvének, akkor annak ne hamis legyen az évszáma.

Tudománytörténetileg fontosabb az első adat. Debrecen város jegyzőkönyvének 38. kötetében a 297. lapon ezt találjuk az 1743. július 7-i ülésről (a kötet levéltári jelzete IV. A 1011/a):

»Mái napon (:Vasárnap:) a' Kis Templomban reggeli Isteni szolgálatnak és tanításnak alkalmatosságával, a' Deáki Iffjuság a' Kóták szerint, a' Nép pedig a' régi mód szerint énekelvén, nagy Confusio és botránkozás lett belőle, azért a' T(ekintetes) N(emes) Tanács iratott Tiszt(eletes) Professor Szilágyi Márton Úr(amma)k, hogy mivel ez már többször is tapasztaltatott Confusio eránt az ifjuság praemonealtatott, hogy addig a' Kóták szerint a' Templomokban ne énekellyen míg a' Nép ezen Éneklésnek új Mesterségét meg nem tanullya. Minekokáért említett Tiszt(eletes) Professor Úr az egész Iffjúságot újjabban Serio et Suaviter adhortállya hogy a' templomokban a' kóták szerént ne énekeljen, és avval a' Népnek botránkozást ne szerezzen, ha más azt cselekedné is, az Iffjúságnak kellene el távoztatni, és a' rend tartásban jó példával elő menni.«

Maróthi-monográfiája 23. lapján kipontozva idézte a fentieket Csomasz Tóth Kálmán, s nyomán emlegették mások. Újból ellenőriztem az eredeti szöveget, itt úgy idézem. Ezért nem egyezik a korábbi irodalomban található idézésekkel, még kevésbé az aseptan vélekedésekkel. A kötet sorszáma és a jegyzőkönyv lapszáma sem egyezik.

Tanácsi és városi rendelkezés a tilalom, nem egyházi. Zúrzavar és botrány ismétlődését hátrította el. Nem több szólamra énekeltek a diákok, hanem pontos ritmusban, míg a gyülekezet szokás szerint fújta, kanyargatva és elnyújtva, a dallamot variálva. Maróthi nevét sem említi a jegyzőkönyv. Csomasz Tóth Kálmán munkájából is tudjuk, mit írt Maróthi a tilalomról Svájcba. Tökfejnek (*pepones*) titulálta a tanácsbelieket, akik sorában ott ültek a haladóként emlegetett Domokosok (azaz Maróthi pártfogói).

Maróthi pedagógiai felelősségét nem illetheti díszes jelző a gyülekezet tanításának elmulasztása miatt. Botránkoztatással nem lehet zenei nevelést pótolni. Ma sem. Az ünnepelt ifjú taníttatta a „hármóniás kvártett” tagjait. Hibásan remélte – a gyülekezet szabatos éneklésre szoktatása nem kezdődhet úgy, hogy frissen tanult stílussal, mint valami diákcsínnyel, sokkolja a járatanokat az áhitat perceiben.

A városi tanács helyesen vélte, hogy előbb kell tanítani, azután, ha már az átlagember is megtanulta a dallamot vagy a dallam szabatos leolvasását, akkor kell elvárni a gyülekezettől a ritmikus éneklést.

A diákság intést már kapott előzőleg. Nem a város lép elsőnek, türelmetlenül vagy indokolatlanul. A korábbi megintés után sem hatalmaskodik. Szelíden, s nem szigorral, azaz nem *graviter*, hanem *suaviter* kellett figyelmeztetni az ifjúságot az ismételt zavarkeltés miatt a *rector professornak*. A szaktudomány felelőssége, hogy a szöveg nem jelent meg eddig csonkítás nélkül. A hibás olvasat lehet akaratlan botlás, Csomasz Tóth Kálmán terhére kell írunk az apró, de egyáltalán nem jelentéktelen változtatást.

A tudományosság lélektanával foglalkozók számára ingerlő probléma annak kibogozása, miért kell ilyen rövid szöveget csonkítania a magyarázónak, és sarkítással igen lényegesen módosítania idézetét. Tudományos szakirodalomban véletlenül sem maradhatnak el kipontozás ürügyével éppen azok a szavak, amelyek az egész szakasznak teljesen más értelmet adnak, azaz hogy *addig* ne énekeljen kóták szerint az ifjúság, *míg a nép* a kottaolvasást *meg nem tanulja*.

Hibázott a tanács is? Semmiképpen nem akkorát, mint a kronológus. Az albérletbe kiadott adatgyűjtés, szerkesztési utánajárás meg ellenőrzés elmulasztása torz nézetet és valótlan adatot terjeszt és konzervál az akadémiai segédkönyv használói körében.